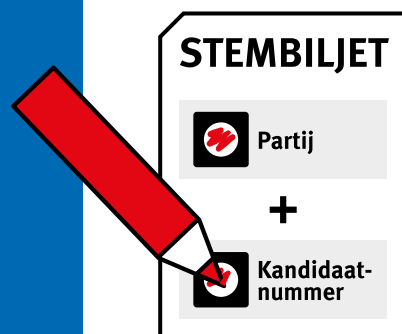

Stembureau-instructie voor de dag van de stemming

Let op!

Tijdens deze verkiezing wordt hier
gestemd met **een nieuw stembiljet.**

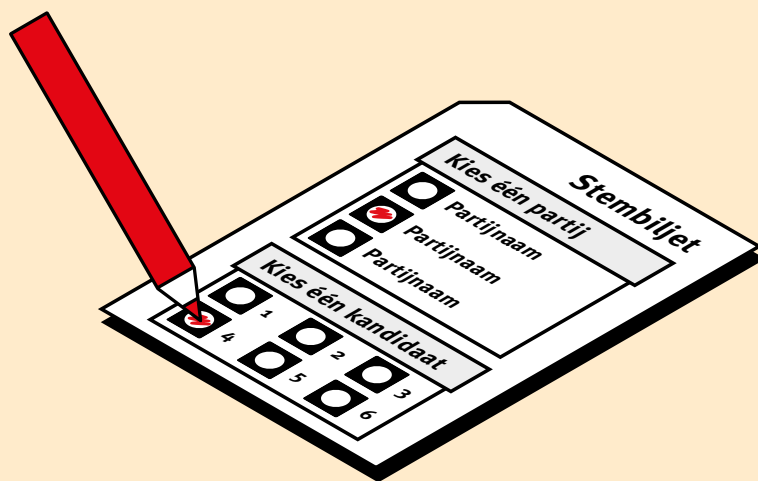
In deze instructie leest u:

- wat hetzelfde blijft
- wat er verandert

Voorwoord

Op donderdag 6 juni 2024 is de verkiezing van het Europees Parlement. Het Europees Parlement heeft drie hoofdtaken: het goedkeuren van Europese wet- en regelgeving, toezicht houden op EU-instellingen en het vaststellen van de begroting van de Europese Commissie. Met deze verkiezing worden de Nederlandse afgevaardigden voor het Europees Parlement gekozen. Als stembureaulid vervult u een belangrijke taak! Met deze hand-out en de instructie die u van de gemeente krijgt kunt u zich goed voorbereiden op de verkiezingsdag.

In deze gemeente stemt de kiezer met **een nieuw stembiljet**.

Procedures zullen anders zijn dan u mogelijk gewend bent. U herkent de wijzigingen aan dit gele kader.

U bereidt zich voor door:

- de door de gemeente aangeboden instructiematerialen te gebruiken;
- deze hand-out te lezen, ook als u al vaker op een stembureau heeft gezeten;
- het volgen van een instructiebijeenkomst over het nieuwe stembiljet in uw gemeente.

In deze hand-out

1.	Zo werkt het nieuwe stembiljet	4
2.	Checklist materialen	5
3.	Inrichting van het stemlokaal	8
4.	Rol stembureau	10
5.	Openingstijden	11
6.	Mag de kiezer stemmen?	12
7.	Stempas, volmacht en kiezerspas	15
8.	Geldige identiteitsbewijzen	17
9.	Het stemmen	18
10.	Het proces-verbaal	21
11.	Pers en evaluatie	22
12.	Instructie: hoe gaat u om met burgers die zich soeverein willen verklaren?	23
13.	Toegankelijkheid en hulp aan kiezers	24
14.	Het tellen van de stemmen	25
15.	Overzicht van de veranderingen	29
Bijlagen		
	Hoe om te gaan met onverklaarbare telverschillen	30
	Actielijst Toegankelijkheid	32

1. Zo werkt het nieuwe stembiljet

De kiezer stemt door middel van het inkleuren van een stemvakje voor...

Stembiljet
datum

Kies één partij

Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam
Logo	☐	Partijnaam	Logo	☐	Partijnaam

en kies één kandidaat van die partij

Kijk voor namen in Overzicht van kandidaten
Kies een hoop kandidaatnummer (aan het aantal kandidaten van de partij)

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐	☐	☐	☐ </						

2. Checklist materialen

Voor de opening van het stembureau **om 07.30 uur** controleert u
of alle materialen aanwezig zijn:

Zijn de volgende materialen aanwezig?

Register Ongeldige Stempassen

Een uittreksel van het Register Ongeldige Stempassen (ROS). U levert
dit ROS aan het eind van de verkiezingsdag in bij de gemeente.

De brochure Stembureau-instructie voor de dag van de stemming

Exemplaar van de Kieswet en de Tijdelijke experimentwet nieuwe stembiljetten.

De Actielijst Toegankelijkheid

Het proces-verbaal en de bijlage bij het proces-verbaal

Rode potloden

In elk stemhokje moet altijd een rood potlood liggen. De gemeente kan er daarnaast
voor kiezen dat kiezers een potlood krijgen uitgereikt of zelf kunnen pakken.

Loep met verlichting

Voorbeeld van de stempas (1), kiezerspas (2) en het schriftelijk volmachtbewijs (3)

1.

2.

3.

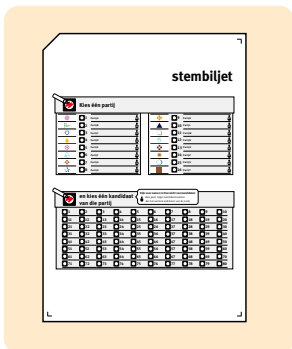
LET OP, DEZE CHECKLIST GAAT DOOR OP DE VOLGENDE PAGINA

Zijn de volgende materialen aanwezig?

Stembiljetten

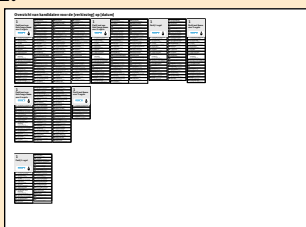
Overzicht van kandidaten in het stemhokje (1), in het stemlokaal (2) en in grote letters (3)

1.

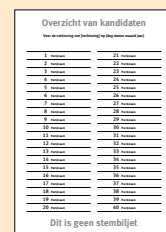
Dit Overzicht van kandidaten ligt in het stemhokje. Kiezers kunnen hierin per partij de namen en nummers van de kandidaten opzoeken.

2.

Dit Overzicht van kandidaten hangt in het stemlokaal.

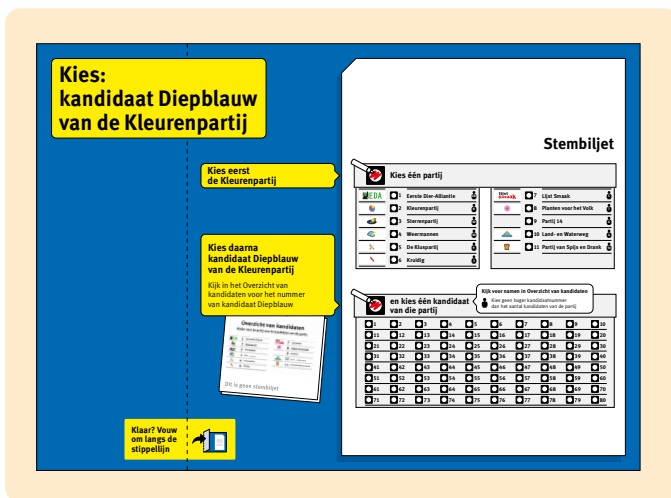
3.

Dit Overzicht van kandidaten kan gebruikt worden door bijvoorbeeld kiezers die slechtziend zijn.

Papieren oefenmateriaal

Zijn de volgende materialen aanwezig?

Overzicht van kandidaten bij oefenmateriaal

Dit is geen stembijzet

Overzicht van kandidaten

Voor de verkiezing op donderdag 6 juni 2024

	1 Eerste Dier-Alliantie		7 Lijst Smaak
	2 Kleurenpartij		8 Planten voor het Volk
	3 Sterrenpartij		9 Partij 14
	4 Weermannen		10 Land- en Waterweg
	5 De Kluspartij		11 Partij van Spijs en Drank
	6 Kruidig		

➔ Ga naar de bladzijde met de partij en kandidaat van uw keuze

Posters: 'Uw gedrag in het stemhokje' (1), 'In het stemlokaal' (2), 'Tellen van de stemmen' (3) en 'Geldige/ongeldige stem' (4)

1. Uw gedrag in het stemhokje

Zo stemt u

- Maak uw keuze**
Nieuw stemhokje en één kandidaat van die partij. Houw de keuze van uw keuze rood.
- Blanco stemmen?**
Vul dan niets in op het stembijzet.
- Klaar?**
Vouw het stembijzet na het invullen zo dat uw stem niet zichtbaar is. Doe het bij de stembus.

Fout gemaakt?
Vraag een nieuw stembijzet aan een stembureauafdeling.

Let op!
U hoeft aan niemand te laten weten wat u stemt. Ook niet door het maken van een foto. Niemand mag u daartoe dwingen.

Moete met lezen?
Vraag een stembureauafdeling een overzicht van kandidaten in grote letters of een vergroetglas.

? Heeft u vragen? Stel ze aan een stembureauafdeling.

2. In het stemlokaal

Voor een goed verloop

- Voorbereiden**
Houd uw stemmen en ID bewijst bij de hand.
- Afstand houden**
Afhoud afstand tot de stemhokjes. Zorg dat de stembureauafdeling het stemhokje kunnen zien.
- Stem alleen**
Stemmen doet u altijd alleen terwijl uw stembureauafdeling gesticuleerd dit niet toe laat.

Moete met lezen?
Vraag een vergroetglas aan een stembureauafdeling.

Hulp bij stemmen
Iemand mag u helpen tijdens het stemmen als dat vanwege uw lichamelijke gesteldheid nodig is. Geef dit aan bij een stembureauafdeling.

Stemmen tellen
Na 20 uur tellen de stembureauafdelingen de stemmen. U mag daar bij zijn.

? Heeft u vragen? Stel ze aan een stembureauafdeling.

3. Tellen van de stemmen

Op deze locatie worden vanaf uur de stemmen geteld. U mag daar bij zijn. Welkom!

Dit mag u doen

- Toekijken**
U mag toekijken, maar niet helpen voor tellen. De tellers en de stembureauafdelingen tellen de stemmen. Houd het telbord en de stembureauafdelingen niet.
- Notities maken**
U mag notities, maar foto's en video's maken voor eigen gebruik.
- Berwaar maken**
Dient u dat niet met goed verloop? Dan kunt u berwaar maken. Een stembureauafdeling notiert uw berwaar op een proces-verbaal.

Let op!

- Vraag eerst toestemming**
U mag niet zonder toestemming foto's of video's vergroeten van stembureauafdelingen en tellers herkenbaar in beeld zijn.
- Wacht tot alle stemmen zijn geteld**
Als de stembureauafdelingen klaar zijn met tellen mag u een foto maken van de aantallen. De handtekeningen mag u niet fotograferen.

4. Geldige/ongeldige stem

Geldige stem Er is gekozen voor...	Ongeldige stem Er is gekozen voor...
...de partij en één kandidaat van die partij	...de kandidaat maar meer meer meer
...één één partij in overeenstemming met de lichtbakker getuigenis	...meer dan één partij
...iets op een blanco veld	...meer dan één kandidaat
Een vakje is niet ingekruist maar	Een vakje is niet ingekruist maar meer meer meer
Een vakje is niet ingekruist maar	Er is op het stembijzet iets geschreven

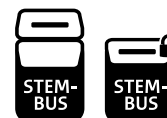
3. Inrichting van het stemlokaal

U mag het stemlokaal **pas openen voor de kiezers als de inrichting in orde is**. Is het stemlokaal naar uw mening niet goed ingericht, zorg dan alsnog voor een juiste inrichting, zo nodig in overleg met uw contactpersoon van de gemeente.

↓ Doorloop de volgende stappen

1 Is de stembus leeg?

- Controleer, samen met een ander stembureau lid, of de stembus **leeg** is.
- Is dit het geval, sluit dan de stembus af zodat deze klaar is voor gebruik.
- U kunt deze stap ook uitvoeren op het moment dat het stemlokaal opent zodat kiezers daarbij aanwezig kunnen zijn.

2 Is het stemlokaal toegankelijk voor alle kiezers?

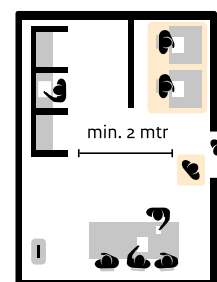
- Controleer met de *Actielijst Toegankelijkheid* (zie de bijlage bij deze stembureau-instructie) of het stemlokaal toegankelijk is voor alle kiezers.
 - Is het stemlokaal toegankelijk voor alle kiezers, ook voor kiezers met een (lichamelijke) beperking? U loopt na of de route obstakelvrij is en of de eventuele hellingbanen goed vastliggen.
 - Zijn de stemhokjes toegankelijk voor alle kiezers, ook voor kiezers met een (lichamelijke) beperking? Is in minimaal één van de stemhokjes het schrijfbled verlaagd (voor kiezers in een rolstoel)?
 - Is de informatie voor het stemmen voor alle kiezers begrijpelijk en toegankelijk?
- Controleer meerdere keren per dag aan de hand van de *Actielijst Toegankelijkheid* of de situatie niet is veranderd. Voldoet het stemlokaal niet? Zorg dan alsnog voor een juiste inrichting, zo nodig in overleg met uw contactpersoon van de gemeente.

Kijk voor meer informatie ook op de pagina '13. Toegankelijkheid en hulp aan kiezers'.

3 Controleer de inrichting van het stemlokaal

- De stembureauleden hebben overzicht over het gehele stemlokaal.
- De stembureauleden hebben zicht op de toegang van de stemhokjes.
- De stemhokjes moeten zo zijn opgesteld dat stembureauleden of wachtende kiezers niet kunnen zien wat iemand stemt.
- De stembus staat bij de tafel van het stembureau binnen het bereik van het derde stembureau lid.
- Er moet minimaal 2 meter afstand tussen de stemhokjes en de wachtende kiezers zijn.
- Er is een plek ingericht waar geoefend kan worden met het papieren oefenmateriaal.
- De oefenruimte is zo opgesteld dat kiezers die oefenen niet in de stemhokjes kunnen kijken en de doorloop niet hinderen.
- Het vierde stembureau lid staat bij de ingang om wachtende kiezers uitleg te geven.

LET OP, DE STAPPEN GAAN VERDER OP DE VOLGENDE PAGINA

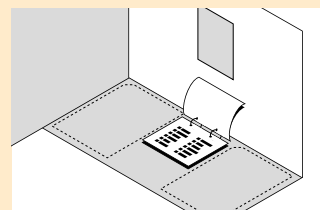

Doorloop de volgende stappen

4

Controleer de inrichting van het stemhokje

- Een transparante insteekhoes is bevestigd op de tafel in het stemhokje.
- Een kartonnen plaat met 4 ordner-ringen is in de insteekhoes gestoken.
- Een Overzicht van kandidaten is bevestigd in het midden tegen de achterwand.
- Links en rechts van het Overzicht van kandidaten is ruimte om het stembiljet neer te leggen.
- De poster *Uw gedrag in het stemhokje*, hangt boven het Overzicht van kandidaten.

5

Zijn alle hulpmiddelen aanwezig?

- Controleer of de loep voor kiezers met een visuele beperking aanwezig is.
- Controleer of het lampje van de loep werkt. U legt de loep in het zicht op de stembureautafel.
- Controleer of de vergrote kandidatenlijst op de juiste hoogte hangt.
- Controleer of het Overzicht van kandidaten in grote letters aanwezig is.

6

Controleer de neutraliteit van het stembureau

- Controleer of het stemlokaal een neutrale inrichting heeft.
- Controleer in en vlak buiten het stemlokaal op de aanwezigheid van uitingen die de kiezer kunnen beïnvloeden zoals:
 - Vlaggen, partijposters, advertenties in eventueel aanwezige kranten of andere media en andere uitingen van zittende of kandidaat-volksvertegenwoordigers.
 - Buttons, of kleding met een logo van een politieke partij bij stembureauleden of waarnemers.

Verwijder niet-neutrale uitingen of dek ze (tijdelijk) af. Overleg waar nodig met de locatiebeheerder en/of de contactpersoon bij de gemeente.

4. Rol stembureau

Het stembureau moet ervoor zorgen dat het stemmen en het tellen van de stemmen volgens de regels plaatsvindt.

Aantal stembureauleden

Een stembureau bestaat naast de voorzitter altijd uit minimaal drie en maximaal zes leden. Gedurende de zitting zijn steeds de voorzitter en ten minste drie stembureauleden aanwezig. De voorzitter is door de gemeente aangewezen; het stembureau bepaalt wie als tweede, derde en vierde lid van het stembureau optreden.

Als de voorzitter tijdelijk afwezig is (bijvoorbeeld vanwege een pauze), treedt het tweede lid als voorzitter op, en bij diens afwezigheid het derde lid.

Daarnaast kunnen er nog plaatsvervangende leden aan het stembureau zijn toegewezen. Als een lid afwezig is, treedt één van de plaatsvervangende leden als stembureau lid op.

Zorg altijd voor voldoende stembureauleden

Mochten op enig moment onverhoopt toch minder dan drie stembureauleden c.q. plaatsvervangende leden beschikbaar zijn, dan moet de voorzitter één van de in het stemlokaal aanwezige kiezers die hij daartoe geschikt acht, verzoeken om als zodanig op te treden, totdat er weer voldoende stembureauleden zijn.

Verantwoordelijkheden voorzitter

De voorzitter heeft de verantwoordelijkheid voor wat er in het stemlokaal gebeurt. De voorzitter laat zich bij zijn werkzaamheden bijstaan door de overige stembureauleden.

Als de leden van het stembureau het onderling niet eens worden over een beslissing, heeft de voorzitter de doorslaggevende stem.

Taakverdeling

Voordat het stembureau wordt geopend, is het raadzaam de taken te verdelen. Een aanbevolen taakverdeling is:

- De voorzitter neemt de stempas in, controleert het identiteitsbewijs, leest het nummer van de stempas voor en reikt het stembiljet uit.
- Het tweede lid controleert dit nummer in het Register Ongeldige Stempassen (ROS).
- Het derde lid houdt er toezicht op of de kiezer het stembiljet in de stembus doet.
- Het vierde lid geeft uitleg aan kiezers die vragen hebben over het gebruik van het nieuwe stembiljet, helpt kiezers indien nodig met oefenen en vangt kiezers op als host.

Andere aspecten die kunnen worden besproken zijn de pauzemomenten voor alle leden en het eventueel rouleren van taken.

5. Openingstijden

Kiezers kunnen stemmen van **07.30 tot 21.00 uur**. De wet schrijft deze tijden voor. Het stembureau kan daar dus niet van afwijken en mag bijvoorbeeld dus niet eerder sluiten als het rustig is.

Sluiten van stemming

Om 21.00 uur sluit de stemming. Om 21.00 uur mogen de laatste kiezers die dan nog wachten om hun stem en eventuele volmachtstemmen uit te brengen nog tot de stemming worden toegelaten. Een van de stembureauleden geeft aan wie als laatste in de rij staat. Kiezers die later dan 21.00 uur aankomen, mogen niet meer stemmen.

Gemeenten kunnen voor zogeheten 'bijzondere stembureaus' en voor mobiele stembureaus afwijkende openingstijden vaststellen. Zij kunnen eerder of later open gaan en eerder (niet later) sluiten. In dergelijke gevallen houdt u zich aan de voor die stembureaus vastgestelde openingstijden.

6. Mag de kiezer stemmen?

Volg de onderstaande stappen om te controleren of de kiezer wel of niet mag stemmen.

1 Controleer of de kiezer de juiste documenten overhandigt

De kiezer mag wel stemmen

Stempas (of kiezerspas) en identiteitsbewijs

Onderhandse volmacht en kopie identiteitsbewijs volmachtgever

Schriftelijk volmachtbewijs

Een kiezer mag naast zijn eigen stem maximaal **2 volmachtstemmen** uitbrengen. Bij een schriftelijke volmacht hoeft de gevolmachtigde geen kopie van het identiteitsbewijs van de volmachtgever te tonen, omdat de identiteit van de volmachtgever dan al door de gemeente is vastgesteld.

Kiezers van wie het identiteitsbewijs is gestolen of vermist, mogen een **verklaring van vermissing** van de gemeente tonen, in combinatie met een pasje met hun naam en foto.

De kiezer mag niet stemmen

Geen identiteitsbewijs

Geef de stempas terug aan de kiezer.

Geen stempas

Geef overige documenten terug aan de kiezer.

2 Controleer het identiteitsbewijs

Toegestaan identiteitsbewijs

Paspoort, rijbewijs of identiteitskaart van Nederland of een ander EU-land

De gemeente stelt de brochure geldige identiteitsbewijzen beschikbaar waarin u alle toegestane documenten kunt raadplegen. Zie ook '8. Geldige identiteitsbewijzen'.

Geldig identiteitsbewijs

Minimaal geldig tot 7 juni 2019

Het document is niet meer dan 5 jaar verlopen.

Geen geldig of toegestaan identiteitsbewijs

De kiezer mag niet stemmen. Geef het identiteitsbewijs en de stempas terug aan de kiezer.

LET OP, DE STAPPEN GAAN VERDER OP DE VOLGENDE PAGINA

Identiteit van de kiezer komt overeen met de foto op het identiteitsbewijs

Gegevens van de kiezer op de stempas komen overeen met de gegevens op het identiteitsbewijs

Voorletter(s), achternaam en geboortedatum moeten overeenkomen.

Komen de gegevens niet overeen? Ga dan het volgende na:

- Heeft de kiezer veel voornamen of een lange achternaam? Kijk dan ook op de volgende pagina van het paspoort of op de achterkant van de identiteitskaart.
- Gebruikt de kiezer de naam van de (voormalige) partner? Deze staat dan op de stempas maar op het identiteitsbewijs staat naast de eigen naam (nog) niet de naam van de (voormalige) partner vermeld. Indien dit het geval is, controleer of de persoon op de foto overeenkomt met de kiezer en of de overige gegevens overeenkomen.

- Komt de foto op het identiteitsbewijs niet overeen met het uiterlijk van de kiezer? Dan kan de kiezer niet stemmen.
- Zijn er geen verklaringen voor het niet overeenkomen van de gegevens? Dan kan de kiezer niet stemmen. Meestal is er sprake van een vergissing. U geeft de stempas en het identiteitsbewijs terug.

Vermoedt u fraude?

Maak dan een aantekening op het proces-verbaal, noteer de persoonsgegevens op een apart vel papier en overhandig dit aan de gemeente onder verwijzing naar uw opmerking op het proces-verbaal.

Afschermen gegevens identiteitsbewijs

Sommige kiezers schermen, om misbruik met (kopieën van) hun identiteitsbewijs tegen te gaan, de persoonsgegevens op hun identiteitsbewijs af, bijvoorbeeld met behulp van een ID-cover. Het kan voorkomen dat daardoor ook gegevens worden afgeschermd die essentieel zijn voor de identificatie. Een BSN-nummer of documentnummer kan desgewenst worden afgeschermd. Maar een **foto is wel nodig voor de identificatie**.

Ingeval van een volmachtverlening moet de handtekening zichtbaar blijven. Anders kan het stembureau immers niet beoordelen of de volmacht ook daadwerkelijk door de volmachtgever aan de volmachtenemer verleend is. Wordt de handtekening van de volmachtverlener op de kopie van het identiteitsbewijs toch afgeschermd, dan kan de volmachtstempas niet worden uitgebracht.

4 Controleer de echtheid van de stempas en/of het volmachtbewijs

De stempas komt overeen met de voorbeeldkopie

Het volmachtbewijs komt overeen met de voorbeeldkopie

U controleert de echtheid van de stempas of het volmachtbewijs aan de hand van de door de gemeente verstrekte kopieën. (Zie hiervoor '7. Stempas, volmacht en kiezerspas').

- Komt de stempas en/of het volmachtbewijs niet overeen? Dan kan de kiezer niet stemmen. Neem de stempas en/of het volmachtbewijs in.
- Heeft de kiezer geen stempas? Dan kan de kiezer niet stemmen.

Vermoedt u fraude?

Maak dan een aantekening op het proces-verbaal, noteer de persoonsgegevens op een apart vel papier en overhandig dit aan de gemeente onder verwijzing naar uw opmerking op het proces-verbaal.

5 Controleer of het nummer van de stempas of volmacht voorkomt in het ROS

Het nummer van de stempas komt niet voor in het ROS (Register Ongeldige Stempassen)

Het nummer van de onderhandse volmacht komt niet voor in het ROS (Register Ongeldige Stempassen)

Het stempasnummer komt voor in het ROS

De kiezer mag **niet** stemmen. Neem de stempas in.

Vermoedt u fraude?

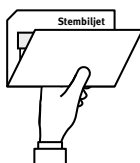
Maak dan een aantekening op het proces-verbaal, noteer de persoonsgegevens op een apart vel papier en overhandig dit aan de gemeente onder verwijzing naar uw opmerking op het proces-verbaal.

6 De kiezer mag stemmen

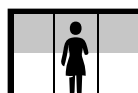

U neemt de stempas in...

en overhandigt de kiezer een stembiljet.

De kiezer stemt in het stemhokje en doet dat alleen

Uitzondering zijn kiezers die vanwege hun lichamelijke gesteldheid recht hebben op assistentie.

7. Stempas, volmacht en kiezerspas

Volg de onderstaande stappen om te controleren of de stempas, het schriftelijk volmachtbewijs en/of de kiezerspas geldig is:

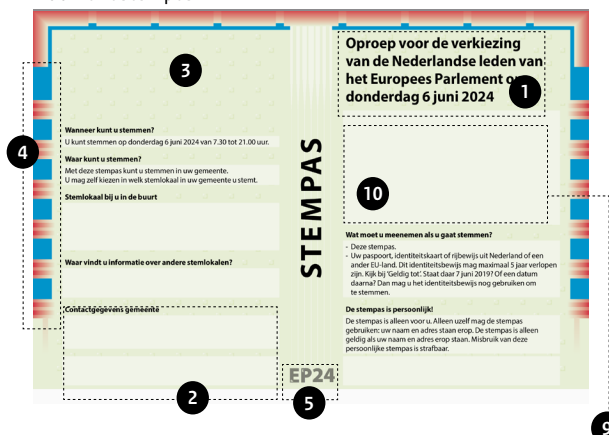
- 1 De pas is geldig voor de Europees Parlementsverkiezing.
- 2 De pas is geldig in uw gemeente.
- 3 Het blokpatroon op de pas komt overeen met het blokpatroon van de voorbeeldpas.
- 4 De fluorkleur komt overeen met de fluorkleur van de voorbeeldpas.
- 5 Het hologram reflecteert net zoals het hologram op de voorbeeldpas.

Twijfelt u over de echtheid van de pas? Dan neemt de voorzitter contact op met de gemeente. Daar is bekend hoe de andere kenmerken van de pas kunnen worden gecontroleerd.

Voorkant schriftelijk volmachtbewijs

Voorkant stempas

Bij een onderhandse volmacht (ingevulde achterkant van de stempas) controleert u daarnaast de volgende zaken:

- 6 De volmacht is **volledig ingevuld**.
- 7 De volmacht is voorzien van de handtekening van de **volmachtgever** en van de **gemachtigde**.
- 8 De gemachtigde heeft (een kopie van) het identiteitsbewijs van de volmachtgever en dit is niet langer dan 5 jaar verlopen.
- 9 De gegevens van de volmachtgever komen overeen met de gegevens op het identiteitsbewijs.
- 10 De volmachtgever en de gemachtigde wonen in dezelfde gemeente.

Let op! Het stembureau mag een **onvolledige volmacht niet zelf aanvullen**.

Heeft een kiezer niet alles bij zich om zowel zijn eigen stem als de stem van de volmachtgever uit te brengen? Wijs de kiezer er dan op dat de kiezer de volmachtstem **alleen tegelijk met de eigen stem** kan uitbrengen.

De kiezer kan dan zelf bepalen of hij/zij alleen de eigen stem uitbrengt, of op een later moment met de juiste documenten terugkomt. U geeft in het laatste geval de stempas(sen) en volmacht terug. De kiezer mag naast de eigen stem maximaal 2 volmachtstemmen uitbrengen.

Achterkant stempas

(een kopie van) het identiteitsbewijs van de volmachtgever

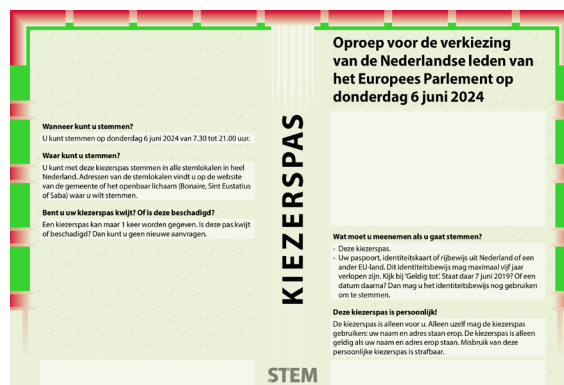

Als een kiezer in een andere gemeente wil stemmen dan waar hij staat ingeschreven, moet hij voorafgaand aan de stemming een kiezerspas aanvragen.

Het is ook mogelijk de kiezerspas om te zetten in een onderhandse volmacht, of om met een kiezerspas een volmachtstem voor een andere kiezer uit te brengen.

Eén van de stembureauleden moet de kiezerspas controleren en na goedkeuring innemen. U moet de kiezerspassen apart van de stempassen en de volmachten bewaren en aan het eind van de dag ook apart tellen en verpakken.

Een kiezerspas hoeft u niet te controleren in het Register Ongeldige Stempassen, ook niet als de kiezer toch alsnog stemt in zijn eigen gemeente.

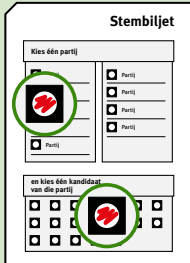
Let op

Kiezers uit andere gemeenten zijn niet op de hoogte van het nieuwe stembiljet. Het is daarom belangrijk dat als iemand met een kiezerspas komt stemmen, u deze kiezer er op wijst dat er met een nieuw stembiljet wordt gestemd. Verwijs de kiezer naar het stembureau lid dat uitleg geeft over hoe het nieuwe stembiljet werkt. Zo kan de kiezer daarna goed voorbereid met het nieuwe stembiljet zijn stem uitbrengen.

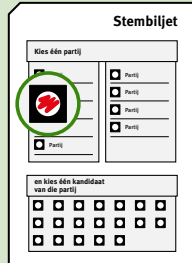
9. Het stemmen

Invullen van het stembiljet:

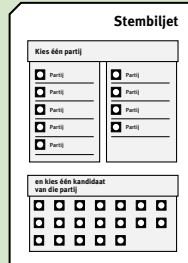
✓ Geldige stem: er is gekozen voor...

...één partij en één kandidaat van die partij

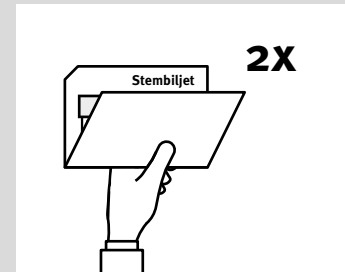

...alleen één partij
Er is automatisch op de lijsttrekker gestemd

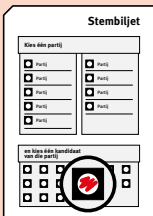
...niets
Dit is een blanco stem

Maakt de kiezer een fout?

De kiezer mag **2x** een nieuw stembiljet aanvragen
Bewaar het foutieve stembiljet apart

✗ Ongeldige stem: er is gekozen voor...

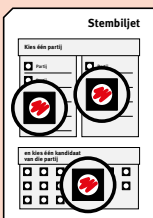

...één kandidaat maar geen partij

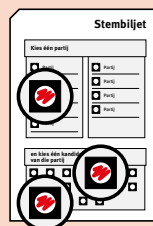

...een te hoog kandidaatnummer

Bijvoorbeeld: een partij heeft 4 kandidaten. Dan heeft die partij dus geen kandidaat met nummer 8

...meer dan één partij

...meer dan één kandidaat

Een vakje is wel ingekleurd maar

...niet met rood

Een vakje is niet ingekleurd maar

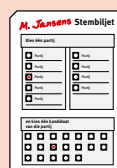

...omcirkeld

...anders geselecteerd

Er is op het stembiljet iets geschreven

...waar de identiteit van de kiezer mee te achterhalen is.

Bijvoorbeeld een naam of adres

...maar er is geen vakje ingekleurd

Behoud van stemgeheim

Eén persoon per stemhokje

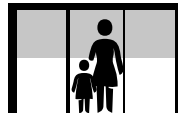

Uitzondering: Er zijn alleen meerdere personen toegestaan...

... als de kiezer **recht heeft op hulp**

Bijvoorbeeld kiezers met een visuele en/of lichamelijke beperking (onder wie kiezers met een ziekte als Parkinson). Zij mogen hulp krijgen van een persoon naar keuze. (zie ook '13. Toegankelijkheid en hulp aan kiezers').

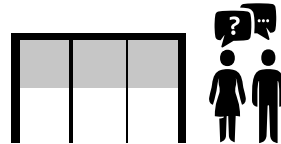
... als de personen **heel jonge kinderen** zijn

Die geen invloed kunnen uitoefenen op de kiezer.

Let op! Als de situatie niet voldoet aan een van de uitzonderingen moet u ingrijpen.

Informeer de kiezer **buiten** het stemhokje

Alle kiezers, dus ook mensen met een verstandelijke beperking, analfabete kiezers en kiezers die de Nederlandse taal niet (goed) machtig zijn, kunnen buiten het stemhokje informatie krijgen. In het stemhokje is dit niet toegestaan.

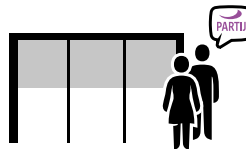
Behoud van stemvrijheid

Politieke uitingen

Kiezers mogen **niet** worden beïnvloed, zorg voor een neutraal stemlokaal:

- Geen politieke uitingen in het stemlokaal.
- Geen uitingen van politieke gezindheid bij stembureauleden en waarnemers.

Campagne of beïnvloeding

Kiezers en leden van een politieke partij mogen in het stemlokaal als waarnemer aanwezig zijn maar:

- geen campagne voeren;
- niet de kiezer beïnvloeden;
- niet de orde verstoren.

Verlenen van volmacht

In het stemlokaal mag geen volmacht worden verleend aan een andere kiezer.

Bezwaren van kiezers

Kiezers mogen om allerlei redenen bezwaren indienen zoals:

- De opstelling van de stemhokjes is niet correct.
- Het stembureau houdt zich niet aan de regels bij het toelaten van de kiezers.
- Het stemlokaal is niet goed te vinden.
- Bezwaar op de beslissing van het stembureau of een stem wel of niet geldig is bij de telling, of tegen de telling in het algemeen. Etcetera.

Handel bij bezwaren als volgt:

- **Noteer bezwaren en klachten altijd op het proces-verbaal.** Ook als u het niet eens bent met de klacht of als u er niets aan kunt doen.
- **Schrijf altijd op wat u aan de klacht heeft gedaan.**

Neem **geen persoonsgegevens** van kiezers die mondeling bezwaar hebben ingebracht op in het proces-verbaal.

Probeer discussies te vermijden. Als u hulp nodig hebt bij het oplossen van een klacht of bezwaar, bel dan de gemeente.

Ordehandhaving

De voorzitter is verantwoordelijk voor het handhaven van de orde in het stemlokaal en ...

- grijpt in als de orde wordt verstoord;
- neemt contact op met de gemeente en verzoekt om ondersteuning, als het niet lukt de orde te herstellen;
- schorst de zitting en sluit tijdelijk het stemlokaal als de orde niet hersteld kan worden.

Let op! Schorsing is een ingrijpend middel en gebeurt alleen bij calamiteiten of als de orde echt niet meer te handhaven is. Een zitting kan na een schorsing opnieuw geopend worden.

Stappen bij schorsing

1

Verwijs kiezers naar een ander stemlokaal binnen de gemeente.

Hang een briefje bij de ingang dat de zitting geschorst is met daarop ook het adres van het andere stemlokaal.

2

Sluit en verzegel de stembus door de gleuf dicht te maken.

3

Laat de gemeente weten dat de zitting geschorst is.

4

Stop de voorraad ongebruikte stembiljetten, teruggegeven en onbruikbaar gemaakte stembiljetten, volmachten en stempassen apart van elkaar in enveloppen en verzegel ze.

5

Noteer op het proces-verbaal hoe laat de zitting is geschorst.

6

Geef alles in bewaring aan de burgemeester.

(of de contactpersoon van de gemeente).

Stappen voor heropening

1

Vraag aan de burgemeester toestemming om de zitting te heropenen.

Bij akkoord draagt de burgemeester de verzegelde enveloppen en stembussen weer over aan het stembureau.

2

Laat een nieuwe stembus komen, de oude blijft verzegeld.

3

Open alle verzegelde enveloppen.

4

Haal het briefje bij de ingang weg en open het stemlokaal voor kiezers.

5

Noteer op het proces-verbaal hoe laat de zitting heropend is.

10. Het proces-verbaal

In het proces-verbaal legt u verantwoording af over hoe u uw werkzaamheden als stembureau hebt uitgevoerd. Voor elk van de stemmingen wordt een proces-verbaal opgemaakt.

U noteert op het proces-verbaal alle bezwaren die zijn gemaakt door de kiezers en wat u naar aanleiding van die bezwaren hebt gedaan. U noteert hierbij geen persoonsgegevens. Doen zich onregelmatigheden voor, dan noteert u die eveneens op het proces-verbaal.

Na afloop van de stemming worden alle processen-verbaal overgedragen aan het vertegenwoordigend orgaan. Dat beslist, aan de hand van onderzoek van de processen-verbaal door de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven, of de verkiezing correct is verlopen.

Het proces-verbaal is dus heel belangrijk bij het vaststellen van de geldigheid van de stemming. Beschouw het invullen van de processen-verbaal daarom niet als een overbodige administratieve klus! Zonder correct ingevulde processen-verbaal kan de geldigheid van de stemming niet goed worden vastgesteld.

De gemeente maakt de processen-verbaal tevens openbaar, zowel digitaal (op de gemeentelijke website) als fysiek (door terinzagelegging op het gemeentehuis). Bij de openbaarmaking op internet zijn de handtekeningen van de stembureauleden niet zichtbaar.

Bijlage bij het proces-verbaal

Bij het proces-verbaal zit een bijlage waarin een verklaring moet worden gegeven over:

1. De **reden** waarom het stembureau een stembiljet ongeldig heeft verklaard.
2. Het aantal keer dat een kiezer enkel het stemvakje voor de partij, maar niet voor een kandidaat heeft aangekruist.

11. Pers en evaluatie

De pers kan op elk moment tijdens een verkiezingsdag langskomen. Het stembureau is de hele dag toegankelijk voor journalisten, belangstellenden en geïnteresseerd publiek. Ook tijdens het tellen van de stemmen.

Regels voor de pers

De pers mag geen foto's of filmopnames maken in het stemhokje terwijl een kiezer aan het stemmen is. Ook niet als de kiezer hier toestemming voor heeft gegeven.

Filmen of fotograferen is alleen toegestaan met toestemming van de kiezer, dan wel stembureauleden. De pers moet dus vooraf toestemming vragen. Kiezers mogen niet worden gehinderd als zij het stembureau willen betreden of verlaten.

Heeft de pers specifieke vragen over het nieuwe stembiljet? Verwijs ze dan naar een persvoorlichter van BZK.

Belangstellenden

Iedere burger mag als belangstellende op een stembureau aanwezig zijn om de gang van zaken op het stembureau tijdens het stemproces en telproces te volgen. Belangstellenden mogen de orde niet verstoren en de voortgang niet belemmeren. Mocht een aanwezige het ergens niet mee eens zijn, dan kan daar bezwaar tegen worden gemaakt.

Evaluatie

Kiezers

In een aantal stemlokalen per gemeente wordt kiezers, nadát ze hebben gestemd, gevraagd of ze mee willen werken aan een kort onderzoek. De vragenlijst wordt buiten het stemlokaal afgenomen.

Stembureauleden

Stembureauleden worden na afloop van de verkiezing gevraagd een online enquête in te vullen. Hiervoor ontvangt u een link. Daarnaast wordt een deel van de stembureauleden ook uitgenodigd om deel te nemen aan een verdiepend onderzoek. We vragen hiervoor uw medewerking.

12. Instructie: hoe gaat u om met burgers die zich soeverein willen verklaren?

Het kan gebeuren dat mensen zich soeverein of autonoom (onafhankelijk) willen verklaren van de Nederlandse Staat en daarom op het stembureau hun stempas komen inleveren. Sommige mensen geven aan dat niemand voor of namens hen mag besturen. Zij vragen daarbij aan het stembureau om een verklaring te ondertekenen dat ze de stempas hebben ingeleverd. Soms willen ze ook een bepaald document afgeven, zoals een zogenoemde “opzegging machtiging bestuur”, een “verzoek veiligstelling stemrecht” of iets vergelijkbaars. In deze instructie leest u hoe u kunt handelen in deze specifieke situatie.

Wat zijn soevereinen?

Soevereinen keren zich actief af tegen de huidige maatschappij en weigeren de regels van de democratische rechtsstaat te erkennen.

Men schrijft zich uit bij gemeenten, betaalt geen belastingen en boetes meer en loopt rond met alternatieve niet-rechtsgeldige identiteitsdocumenten.

Het fenomeen soevereinen bestond in beperkte omvang al langer, maar door de coronacrisis heeft het een impuls gekregen.

Voor een deel van de activisten en extremisten uit de anti-institutionele scene is het vermoedelijk een logische volgende stap, na het verlies van vertrouwen in de overheid en andere instituties.

Hoe kunt u handelen?

U vertelt betrokkene dat het niet mogelijk is om zich zo (via het stembureau) bij de overheid uit te schrijven, omdat die procedure niet bestaat. Als de kiezer erop staat kunt u de stempas in ontvangst nemen.

Vul het door hen aangeboden “document van ontvangst” van de stempas niet in als u dat wordt gevraagd.

Mocht de kiezer erop staan, dan kunt u wel een aangeboden document aannemen en bevestigen dat u dit document zult meegeven bij de overhandiging van het proces-verbaal aan de gemeente.

Mocht de persoon enkel de stempas willen inleveren, dan legt u uit dat degene daardoor niet meer kan stemmen, maar dat u deze nu in ontvangst kunt nemen.

Als de betreffende kiezer daarom vraagt, maakt u een notitie van dit verzoek in het proces-verbaal bij paragraaf 7 “Onregelmatigheden en Bijzonderheden”. U kunt daarvoor de volgende zin gebruiken ‘Kiezer, die zich soeverein/ autonoom wil verklaren, levert zijn stempas in en wenst niet deel te nemen aan deze verkiezing. De stempas is ingenomen, de kiezer heeft niet gestemd.’

Let op dat u geen persoonsgegevens van de kiezer noteert in het proces-verbaal.

Bij verdere discussie of aanvullende vragen/verzoeken adviseert u de persoon contact op te nemen met het gemeentehuis, maar op het stembureau kan er nu verder niets worden gedaan. U hoeft niet een lange inhoudelijke discussie met betrokkene aan te gaan.

Wat doet u met de ingeleverde stempas, als deze kiezer niet heeft willen stemmen?

- Een kiezer wil de stempas afgeven, maar toont verder geen deugdelijk ID-bewijs.
- Als u in deze situatie de stempas heeft ontvangen, legt u de stempas apart van de andere stempassen. Dit doet u op de stapel met onbruikbaar gemaakte stempassen, die zijn achtergelaten door kiezers die niet konden worden toegelaten tot de stemming.
- Let op dat deze stempas nu niet op de stapel van de toegelaten kiezers wordt gelegd. Dat kan (ten onrechte) leiden tot een verschil tussen het aantal getelde stembiljetten en het aantal toegelaten kiezers.
- Een eventueel ingeleverde verklaring levert u aan het eind van de dag mee in bij de gemeente samen met het proces-verbaal.

Een kiezer geeft een geldige stempas af én toont ook deugdelijk ID-bewijs

- Alleen als een kiezer zijn geldige stempas inlevert én zich deugdelijk identificeert, wordt een kiezer formeel tot de stemming toegelaten (zie art. J 24 en J 25 Kieswet).
- Als hij dan alsnog weigert het stembiljet aan te nemen of in de stembus te doen, dan wordt de stempas wel bij de toegelaten kiezers gelegd.
- Het “geweigerde stembiljet” wordt apart op de tafel bewaard, maar niet in de stembus gedaan. Als de kiezer “BLANCO” had wil stemmen, moet deze zelf het onbeschreven stembiljet in de stembus doen.
- Als er vervolgens geen stem is uitgebracht zal bij de telling het aantal getelde stembiljetten nu één minder zijn dan het aantal getelde toegelaten kiezers.
- Bij het invullen van het proces-verbaal zal dan in paragraaf 5 “Verskil tussen het aantal toegelaten kiezers en het aantal uitgebrachte stemmen” worden gevraagd om dit verschil te verklaren.
- U kunt daar dan vermelden dat een kiezer het stembiljet niet heeft ingeleverd.

13. Toegankelijkheid en hulp aan kiezers

Stemmen is geen alledaagse bezigheid. Het kan zijn dat kiezers vragen hebben of uitleg willen. Elke kiezer mag buiten het stembokje om uitleg vragen en daar uitleg krijgen. In het stembokje mogen alleen kiezers met een lichamelijke beperking assistentie krijgen. Andere kiezers stemmen alleen.

Communicatie richting de kiezers is belangrijk. Communiceer duidelijk en maak contact met de kiezer om te checken of u goed verstaanbaar bent en goed bent begrepen.

Denk daarbij vooral aan: **aankijken, groeten, geduldig zijn of actief hulp aanbieden** (maar laat aan de kiezer zelf om te vertellen welke hulp de kiezer op prijs stelt).

Wees vriendelijk en attent als u kiezers te woord staat. Bedenk daarbij:

- Niet alle kiezers zijn hetzelfde, de een heeft wat meer hulp of uitleg nodig dan de ander. Wees erop bedacht dat sommige kiezers een beperking hebben.
- Als u kiezers actief hulp aanbiedt, vraag dan altijd of de kiezer hulp wil en laat de kiezer ook zelf aangeven welke hulp de kiezer op prijs stelt (bijv. begeleiding naar de tafel, een stoel, leesloep).
- Neem de tijd om kiezers rustig te helpen of uitleg te geven, ook als het druk is op het stemlokaal.
- Spreek van tevoren met elkaar de procedure door, wie is het eerste aanspreekpunt voor hulp?

! Aandachtspunten kiezers met een beperking

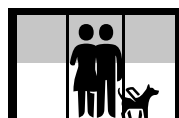
Toegankelijkheid van het stemlokaal en het stembokje

Stemlokalen en stembokjes moeten bereikbaar zijn voor alle kiezers.

- De locatie van het stemlokaal moet **duidelijk en bereikbaar** zijn voor alle kiezers.
- **Geen obstakels** die de toegang voor de kiezers met een beperking bemoeilijken.
- Aanwezigheid van hulpmiddelen voor kiezers met een visuele beperking.
- Tijdelijke hellingbanen moeten stevig vast zijn gezet.
- Is de **deur eenvoudig te openen**? Zo niet, zet de deur open of haal de dranger eraf.
- In ieder stemlokaal is een overzicht van kandidaten in grote letters beschikbaar. Deze kan door de kiezer worden meegenomen in het stembokje. Na het stemmen levert de kiezer dit overzicht weer in.

Assistentie in het stembokje aan een kiezer met een lichamelijke beperking

Kiezers die vanwege een lichamelijke beperking niet zelfstandig kunnen stemmen, mogen iemand naar hun eigen keuze **in het stembokje** meenemen.

Deze begeleider (een stembureaulid of iemand die de kiezer zelf ukiest) mag de kiezer helpen bij het uitbrengen van zijn stem.

Deze uitzondering geldt voor:

- kiezers met een visuele beperking;
- kiezers met een andere lichamelijke beperking, onder wie kiezers met een ziekte als Parkinson.

Hulp aan een kiezer met een andere beperking

Alle kiezers mogen om informatie over het stemmen en het gebruik van het stembiljet vragen. **Informatie aan de kiezer wordt buiten het stembokje gegeven.**

Ook voor kiezers met een verstandelijke beperking, analfabete kiezers en kiezers die de Nederlandse taal niet (goed) machtig zijn, krijgen desgewenst deze informatie. Zij ontvangen deze informatie en hulp uitsluitend buiten het stembokje.

Let op! Lees de Actielijst Toegankelijkheid (bijlage 2 op pagina 32) van tevoren goed door.

Loop de lijst **meerdere keren per dag** na, om te kijken of de toegankelijkheid op orde is gebleven.

Indien dit niet het geval is, zorg dan dat het stemlokaal weer goed toegankelijk wordt. Kunt u dit niet oplossen, neem dan contact op met de gemeente.

14. Het tellen van de stemmen

Het tellen van de stemmen is openbaar. Belangstellenden mogen dus aanwezig zijn. Het tellen moet natuurlijk wel ordelijk blijven verlopen.

U hanteert de volgende uitgangspunten

- Het maken van aantekeningen, foto's of video's door belangstellenden is toegestaan. Ook de aanwezigheid van media is toegestaan.
- Uiteraard mogen belangstellenden het telproces niet hinderen. Het is de verantwoordelijkheid van de voorzitter om de orde te bewaken en in te grijpen als de tellers worden gehinderd in hun werkzaamheden of als de orde bij het tellen op andere wijze in het geding is.
- In geen geval kunnen belangstellenden zelf meetellen, of anderszins helpen. Het tellen wordt uitsluitend verricht door leden van het stembureau en tellers die zijn benoemd c.q. aangewezen door burgemeester en wethouders.
- Ook het maken van een foto van het proces-verbaal is toegestaan, maar alleen nadat het proces-verbaal is ondertekend door de leden van het stembureau. Zolang het proces-verbaal nog niet is ondertekend, staat de voorzitter het maken van foto's van het proces-verbaal niet toe. Immers, er kunnen nog gegevens ontbreken, of bezwaren worden ingediend.
- Er mogen geen foto's worden gemaakt van de handtekeningen van de leden van het stembureau.

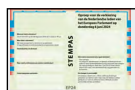
Doorloop de volgende stappen

1 Tel het aantal toegelaten kiezers

Tel het aantal...

A ...stempassen

Vul het aantal in op het PV

+

B ...kiezerspassen

Vul het aantal in op het PV

+

C ...volmachten

Vul het aantal in op het PV

Let op!
Onbruikbaar
gemaakte
ongeldige
stempassen
telt u niet!

en tel deze bij elkaar op.

- D Vul dit totaal aantal van stempassen, kiezerspassen en volmachten in op het PV.

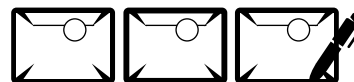
E Verpak in afzonderlijke pakken:

- onbruikbaar gemaakte stempassen, kiezerspassen, volmachtbewijzen en stembiljetten;
- niet gebruikte stembiljetten;
- het ROS (Register Ongeldige Stempassen).

F Sluit en verzegel elk pak en schrijf op elk pak:

- de naam van de verkiezing;
- de naam van de gemeente;
- het nummer van het stembureau;
- de inhoud van het pak.

Mobiele of bijzondere stembureaus die op donderdag **op afwijkende tijden zitting hebben**, verpakken en verzegelen na stap 1 de stempassen en volmachten en noteren op alle enveloppen de inhoud en de naam van de verkiezing. Na het vervoer van de stembus en de verzegelde pakken gaan zij op de tellocatie verder met stap 2.

LET OP, DE STAPPEN GAAN VERDER OP DE VOLGENDE PAGINA

2 Vouw de stembiljetten uit

A Open en leeg de stembus

B Elke teller neemt een stapel stembiljetten

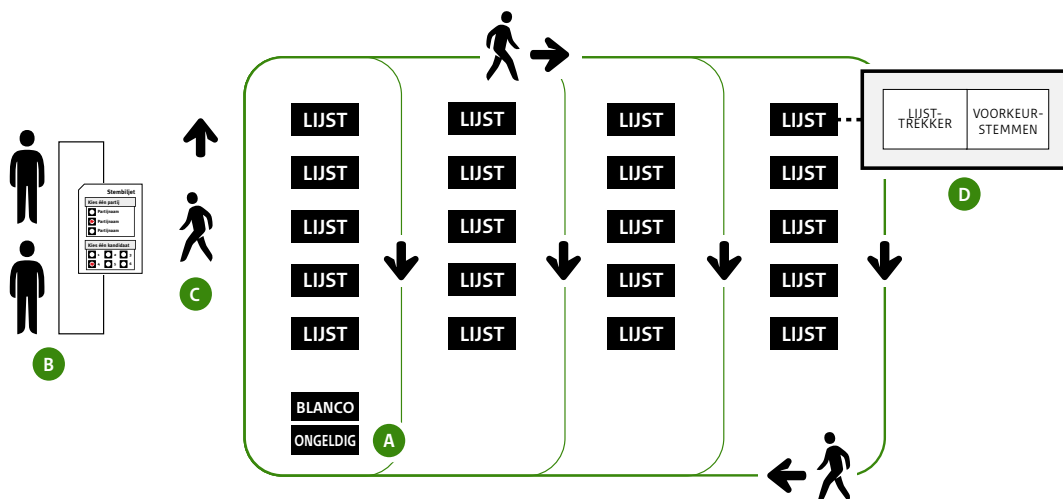
C Vouw de stembiljetten een voor een open en leg ze in dezelfde richting op een stapel

D Overhandig de stapels stembiljetten aan de voorzitter

3 Sorteert de stemmen

- A** In de ruimte zijn zogenoemde 'telstraten' ingericht. Per lijstnummer staat er één bordje op de grond. Aan het einde staat een bordje "BLANCO" voor de stapel met blanco stemmen en een bordje "ONGELDIGE STEM" voor de ongeldige stemmen.
- B** Twee personen (de voorzitter en een ander stembureau lid) nemen ieder een helft van de stapel met stembiljetten en gaan achter de tafel zitten.
- C** Een stembureau lid loopt langs de tafel van de uitdelers. De uitdeler pakt een stembiljet en bekijkt het. Bij het afgeven van het stembiljet zegt de uitdeler het lijstnummer op en wordt er onderscheid gemaakt tussen een stem op de lijsttrekker en een stem op de overige kandidaten.
- D** Het stembureau lid die het stembiljet overhandigd krijgt, loopt naar het juiste telbordje. Als de stem is uitgebracht op een andere kandidaat dan de lijsttrekker, dan controleert de teller of er op een geldig kandidaatnummer is gestemd. Dit staat aangegeven op het telbordje. Vervolgens legt het stembureau lid het stembiljet op de juiste stapel (de stapel met stemmen op de lijsttrekker, en een stapel met de voorkeurstemmen).
- E** Vervolg dit proces totdat alle stembiljetten per partij zijn gesorteerd.

Beoordelen geldigheid van het stembiljet

De stembureauleden controleren de stembiljetten tijdens het sorteren op geldigheid.

Bij twijfel over blanco of ongeldig overlegt u met elkaar. Als u er onderling niet uitkomt, heeft de voorzitter de doorslaggevende stem.

De blanco en ongeldige stemmen telt u apart. U vult het aantal blanco en ongeldige stemmen in op het proces-verbaal.

Op de bijlage bij het proces-verbaal vult u in om welke reden een stembiljet ongeldig is verklaard.

Kijk op pagina 18 om te zien of een stembiljet geldig of ongeldig is.

Als er in uw gemeente *centrale stemopneming* plaatsvindt, verrichten de stembureaus de telling van de stemmen alleen op lijstniveau. Het gemeentelijk stembureau telt de stemmen de volgende dag op lijst- en kandidaatsniveau.

Als er in uw gemeente *decentrale stemopneming* plaatsvindt, verrichten de stembureaus de telling van de stemmen op lijst- en kandidaatsniveau. Het gemeentelijk stembureau controleert de volgende dag de processen-verbaal van alle stembureaus, de bijlagen bij de processen-verbaal en voert een hertelling uit bij eventuele fouten.

Uw gemeente vertelt u of er centrale of decentrale stemopneming plaatsvindt.

In beide gevallen verricht u de volgende stappen. Het kan zijn dat de telmethode in uw gemeente anders is dan hier beschreven. De gemeente zal u daar dan over informeren.

- A** Blanco en ongeldige stemmen telt u apart. Deze aantallen noteert de voorzitter op het proces-verbaal. Op de bijlage bij het proces-verbaal vult u in om welke reden een stembiljet ongeldig is verklaard.
- B** De voorzitter deelt de stapels van een lijst uit aan de tellers.
- C** Iedere teller controleert nogmaals of op alle stembiljetten inderdaad op dezelfde lijst is gestemd.
- D** Zo niet, dan voegt de teller het stembiljet alsnog bij de juiste lijst.
- E** Elke teller telt het totaal aantal stembiljetten van zijn of haar stapel. Dit aantal geeft de teller door aan de voorzitter.
- F** De voorzitter noteert alle aantallen en geeft deze door aan de contactpersoon van de gemeente.

Centrale stemopneming (telling op lijstniveau)

Als er in uw gemeente centrale stemopneming plaatsvindt, bent u na de bovenstaande stappen klaar met tellen. De voorzitter vult het proces-verbaal in.

Decentrale stemopneming (telling op lijst- en kandidaatsniveau)

Als er in uw gemeente decentrale stemopneming plaatsvindt, verricht u de volgende stappen.

Let op:

Heeft de kiezer alleen een keuze gemaakt voor een partij?

Dan wordt de stem toegekend aan kandidaat nummer 1 (de lijsttrekker) van die partij. In de bijlage van het proces-verbaal moet worden genoteerd hoe vaak in totaal alleen een keuze is gemaakt voor een partij.

- G** De voorzitter bepaalt wie welke lijst gaat tellen en deelt de lijstnummers en stapels uit.
- H** De teller legt de stapel met stemmen voor de lijsttrekker apart. Daarna sorteert de teller de overige stembiljetten per kandidaat. Er ontstaan dus meerdere stapels per lijstnummer. Daarbij controleert de teller nogmaals of de stem is uitgebracht op een geldig kandidaatnummer.
 - Is er gestemd op een hoger kandidaatnummer dan het aantal kandidaten van de partij? Leg het stembiljet dan alsnog op de stapel met ongeldige stembiljetten.
 - Blijkt er een stembiljet met een stem op een andere lijst tussen te zitten? Leg deze dan op de stapel voor de juiste lijst.
- I** De teller telt het aantal stemmen per kandidaat. De teller noteert het aantal stemmen per kandidaat op het telformulier uit het proces-verbaal.
- J** De teller geeft aan de voorzitter door hoe vaak in totaal op het stembiljet alleen een keuze is gemaakt voor een partij, waardoor de stem wordt toegekend aan kandidaat nummer 1 van die partij.
- K** De teller geeft het telformulier aan de voorzitter.
- L** Dit herhaalt zich tot alle lijsten op kandidaatsniveau zijn geteld.
- M** De voorzitter rekent het totaal uitgebrachte stemmen uit. Het resultaat noteert de voorzitter in het proces-verbaal.

5 Afronden van de telling

A De voorzitter:

- berekent het totaal aantal toegelaten kiezers;
- berekent het aantal uitgebrachte stemmen: dat is het aantal geldige, het aantal ongeldige en het aantal blanco stemmen.

Klopt het niet? Kijk dan op de factsheet “Hoe om te gaan met onverklaarde telverschillen” op pagina 30 en 31 van deze hand-out.

B De voorzitter:

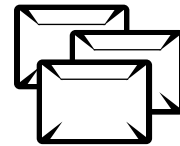
- deelt de aantallen op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen mee aan de aanwezige kiezers, evenals de stemtotalen per lijst, het aantal blanco en ongeldige stemmen en de som van de aantallen stemmen;
- deelt het verschil mee tussen het aantal toegelaten kiezers en het aantal getelde stemmen.

Kiezers kunnen mondeling bezwaren inbrengen.

C Doe de volgende onderdelen in **afzonderlijke pakken**:

- **Geldige stempassen**
- **Geldige kiezerspassen**
- **Geldige volmachtbewijzen**
- **Blanco stembiljetten**
- **Ongeldig verklaarde stembiljetten**
- **Geldige stembiljetten**

Schrijf op het pak ook de nummers van de lijsten waarop de ingesloten stembiljetten betrekking hebben.

Let op!
Verzegel de pakken nog niet.

Schrijf op de pakken:

- naam van de verkiezing: Europees Parlementsverkiezing;
- naam van de gemeente en het nummer van het stembureau;
- de inhoud van het pak en het aantal.

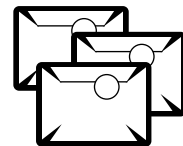
6 Opmaken proces-verbaal en verzegelen

A Vul het proces-verbaal definitief in.

B Verzegel de pakken met:

- geldige stempassen, kiezerspassen en volmachten;
- stembiljetten met een blanco stem en ongeldig verklaarde stembiljetten;
- geldige stembiljetten.

C Alle aanwezige stembureauleden schrijven hun naam bij onderdeel 8 op en ondertekenen bij onderdeel 9 van het proces-verbaal. (minimaal de voorzitter en drie stembureauleden).

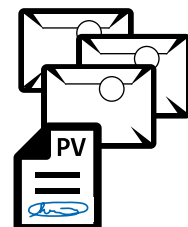
Klopt er iets niet?

Kijk dan op de factsheet “Hoe om te gaan met onverklaarde telverschillen” op pagina 30 en 31 van deze hand-out.

7 Wegbrengen stembescheiden

Totdat de gemeente de stembus heeft opgehaald, staat deze onder verantwoordelijkheid van het stembureau.

Het stembureau **verzegelt de stembus, en stopt het proces-verbaal, samen met de sleutel van de stembus, in een envelop en verzegelt deze**. De stembureauleden moeten ervoor zorgen dat de stembus op slot en verzegeld blijft. De stembus en de envelop worden gescheiden van elkaar en elk door ten minste twee personen naar het gemeentehuis gebracht. Als de stembus en/of de envelop worden opgehaald door medewerkers van de gemeente, blijven ten minste twee stembureauleden aanwezig totdat dit is gebeurd.

15. Overzicht van de veranderingen

In dit overzicht staat samengevat welke procedures vanwege het nieuwe stembiljet anders zijn dan u gewend bent.

	Dit verandert	Meer informatie
Middelen en materialen	<ul style="list-style-type: none">• Stembiljet• Overzicht van kandidaten in stemhokje• Overzicht van kandidaten in grote letters• Papieren oefenmateriaal• Op sommige locaties: andere stemmal voor blinde en slechtziende kiezers	Bladzijde 5-7
Inrichting stemlokaal	Een plek in het stemlokaal waar kiezers uitleg kunnen krijgen over en kunnen oefenen met het nieuwe stembiljet	Bladzijde 8
Inrichting stemhokje	Het bevestigen van het Overzicht van kandidaten in het stemhokje op de voorgeschreven wijze	Bladzijde 9
Aantal stembureauleden	Een extra stembureaulid, zodat in ieder stembureau iemand uitleg kan geven over het nieuwe stembiljet	Bladzijde 10
Taken stembureauleden	<ul style="list-style-type: none">• Uitleg geven aan kiezers met vragen over het nieuwe stembiljet• Kiezers die willen oefenen begeleiden• De staat van het Overzicht van kandidaten in stemhokje controleren	Bladzijde 10 en 16
Invullen van het stembiljet	<ul style="list-style-type: none">• Het stembiljet• De kiezer kiest eerst één partij en kiest daarna één kandidaat van die partij• De kiezer mag 2x een nieuw stembiljet vragen als hij er tijdens het stemmen achterkomt een fout te hebben gemaakt	Bladzijde 18
Toegankelijkheid en hulp aan kiezers	Er is een Overzicht van kandidaten in grote letters beschikbaar. En in één stemlokaal per gemeente is een stemmal aanwezig.	Bladzijde 24
Tellen van de stemmen	<ul style="list-style-type: none">• De redenen van geldig- en ongeldigheid van stemmen• Stembureauleden houden bij hoe lang zij bezig zijn met tellen. Let op: dit moet zuivere teltijd zijn.	Bladzijde 18 Bladzijde 25-28
Invullen aparte bijlage bij het proces-verbaal	Het geven van een verklaring voor: <ul style="list-style-type: none">• De redenen waarom het stembureau een stembiljet ongeldig heeft verklaard• Het aantal keer dat een kiezer enkel het stemvakje voor de partij, maar niet voor een kandidaat heeft aangekruist.	Bladzijde 21, 26-28
Evaluatie	<ul style="list-style-type: none">• In een aantal stemlokalen zijn klokkers aanwezig. Zij houden bij hoe lang een kiezer in het stemhokje staat.• In een aantal stemlokalen wordt kiezers gevraagd mee te werken aan een enquête. De vragenlijst wordt door onderzoekers buiten het stemlokaal afgenomen.• Stembureauleden vullen na afloop van de verkiezing een online enquête in.	Bladzijde 22

Hoe om te gaan met onverklaarde telverschillen

In deze factsheet wordt uitgelegd hoe een stembureau om kan gaan met onverklaarde telverschillen bij decentrale stemopneming en centrale stemopneming.

Telverschillen ontstaan als er meer of minder stemmen zijn geteld dan dat er kiezers zijn toegelaten tot de stemming. Het aantal stemmen uitgebracht op kandidaten en eventuele blanco of ongeldige stemmen is dan kleiner of groter dan het opgetelde aantal stempassen, kiezerspassen of volmachten.

Het uitgangspunt van de Kieswet is dat alle stembiljetten door het stembureau slechts één keer geteld worden.

1

HANDELWIJZE BIJ DE DECENTRALE STEMOPNEMING (DSO)

Soms is een telverschil onvermijdelijk. Het gemeentelijk stembureau heeft de dag na de stemming tijd om het telverschil te onderzoeken. De Kieswet gaat ervanuit dat alle stembiljetten door het stembureau slechts één keer geteld worden. Ook als er een telverschil is. Het opnieuw tellen van alle stembiljetten door het stembureau op woensdagavond leidt er vermoedelijk slechts toe dat andere (tel)fouten worden gemaakt.

Een telverschil betekent niet altijd dat er een telfout gemaakt is. Het is bijvoorbeeld ook mogelijk:

- dat het stembureau een kiezer een stembiljet te veel of te weinig heeft meegegeven;
- dat een kiezer zijn stembiljet niet in de stembus heeft gestopt; of
- dat het stembureau vergeten is een stempas, kiezerspas of volmachtbewijs in te nemen.

Tips voor tijdens de stemming om telverschillen te voorkomen:

- Voer de stembureauwerkzaamheden nauwgezet uit:
 - U geeft elke kiezer niet méér of minder stembiljetten dan hij stemmen mag uitbrengen.
 - Controleer of elke kiezer evenveel stembiljetten in de stembus stopt als hij gekregen heeft.
- Twijfelt u over een van deze zaken? Schrijf op wat u hebt gezien en waarom u twijfelt. Het kan zijn dat u het goed heeft gezien, dit kan u later helpen het telverschil te verklaren.

Tips tijdens de stemopneming om telverschillen te voorkomen:

- Zorg voor een ruimte die goed is toegerust op het tellen, met voldoende tafels.
- Zorg dat alle stembureauleden de telling op dezelfde manier en gestructureerd uitvoeren.
- Spreek met iedereen die telt af hoe de tellijsten ingevuld moeten worden. Werk bij voorkeur met Arabische cijfers (0 - 9) in plaats van turfstreepjes. Schrijf ook duidelijk, het liefste in blokletters.
- Neem de stemmen met veel aandacht op. Laat u niet opjagen. Neem ook (korte) pauzes.

Heeft het stembureau aanleiding om te veronderstellen dat een fout is gemaakt bij de stemopneming en wil het stembureau dit controleren, maak dan gebruik van de volgende checks:

- Kijk in de aantekeningen die het stembureau gedurende de dag heeft gemaakt. Is er bij de stemming iets gebeurd dat het telverschil (deels) kan uitleggen? Schrijf dit op in het proces-verbaal. Als een telverschil kan worden verklaard, hoeft er de volgende dag niet opnieuw geteld te worden.
- Controleer of u alle stapeltjes met stembiljetten heeft meegeteld, óók de blanco stemmen en de ongeldige stemmen.
- Controleer of u niet per ongeluk een onbruikbaar gemaakt stembiljet heeft aangemerkt als een ongeldig stembiljet.

- Er kunnen ook fouten ontstaan uit een onduidelijk handschrift. Kunt u een '6' of een '9' als een '8' hebben gelezen, of omgekeerd? Of een '7' als een '1'? Vergelijk de tellijsten met uw proces-verbaal. Bij twijfel: vraag degene die de tellijst heeft ingevuld u te vertellen wat er staat.
- Is het telverschil 9? Ga na of u op de tellijst een 11 kan hebben gelezen waar twee turfstreepjes stonden of andersom.

2 HANDELWIJZE BIJ DE CENTRALE STEMOPNEMING (CSO)

Het doel van de stemopneming door het stembureau is bij een centrale stemopneming anders dan bij een decentrale stemopneming.

Bij centrale stemopneming moet de telling als nulmeting worden gezien. Het zorgt ervoor dat het gemeentelijk stembureau de volgende dag kan checken of (voor elke lijst) het aantal stembiljetten en de aantallen stempassen, kiezerspassen en volmachtbewijzen in de transportbox gelijk zijn gebleven.

Tel per lijst de stembiljetten niet meer dan één keer. Het is niet nodig om vaker te tellen. Ook niet als er een telverschil is.

Tips voor tijdens de stemming om telverschillen te voorkomen:

- Voer de stembureauwerkzaamheden nauwgezet uit:
 - U geeft elke kiezer niet méér of minder stembiljetten dan hij stemmen mag uitbrengen.
 - Controleer of elke kiezer evenveel stembiljetten in de stembus stopt als hij gekregen heeft.
- Twijfelt u? Schrijf op wat u hebt gezien en waarom u twijfelt. Het kan zijn dat u het goed heeft gezien, dit kan u later helpen het telverschil te verklaren.

Tips voor tijdens de stemopneming om telverschillen te voorkomen:

- Zorg voor een ruimte die goed is toegerust op het tellen, met voldoende tafels.
- Zorg dat alle stembureauleden de telling op dezelfde manier en gestructureerd uitvoeren.
- Spreek met iedereen die telt af hoe de tellijsten ingevuld moeten worden. Werk bij voorkeur met Arabische cijfers (0-9) in plaats van met turfstreepjes. Schrijf ook duidelijk, het liefste in blokletters.
- Neem de stemmen met veel aandacht op. Laat u niet opjagen. Neem ook (korte) pauzes.
- In de Kieswet staat dat het stembureau per lijst het aantal stemmen telt dat kandidaten in totaal hebben gekregen. Het stembureau hoeft de stembiljetten niet per kandidaat te sorteren of te tellen hoeveel mensen op de lijsttrekker hebben gestemd. Dat doet het gemeentelijk stembureau.
- Controleer of u alle stapeltjes met stembiljetten heeft meegeteld, óók de blanco stemmen en de ongeldige stemmen.
- Kijk in de aantekeningen die het stembureau door de dag heen heeft gemaakt. Heeft er bij de stemming een probleem plaatsgevonden dat het mogelijke telverschil (deels) kan verklaren? Schrijf de verklaring op in het proces-verbaal. Dat kan het gemeentelijk stembureau helpen als (later) blijkt dat er een telverschil is.

Een toegankelijk stemlokaal voor alle kiezers

Deze actielijst helpt u als stembureaulid op weg. Zorg dat u onderstaande vragen met 'ja' kunt beantwoorden. Lukt dit niet? Vraag dan de verkiezingsorganisatie of de gebouwbeheerder om hulp.

Van buiten naar binnen

Loop zelf de route van buiten tot in de ruimte van het stemlokaal.

1. Is de wegwijzer 'stemlokaal' of 'stembureau' buiten duidelijk zichtbaar?
2. Is de route vrij van obstakels?
Ga na of kiezers met een rolstoel of een visuele beperking het stemlokaal ongehinderd kunnen bereiken.
3. Zijn de tijdelijke hellingbanen stevig vastgezet?
4. Is de deur eenvoudig te openen?
Zo nee, zet de deur dan alvast open of haal de deurdranger los.

In het stemlokaal

Loop zelf de route die kiezers moeten volgen om hun stem uit te brengen.

- Bedenk waar wachtende kiezers zich kunnen opstellen, ook kiezers met bijvoorbeeld een rolstoel, scootmobiel of rollator.
5. Is de vloerbedekking zo neergelegd dat kiezers niet kunnen struikelen?
 6. Staan er stoelen klaar voor wachtende kiezers? Zorg dat minimaal één op de vijf stoelen een armleuning heeft.
 7. Heeft minimaal één stemhokje een verlaagde schrijflank?
 8. Is er vóór de tafel van het stembureau minimaal 1,20 meter vrije ruimte?
 9. Is de vergrote kandidatenlijst duidelijk zichtbaar opgehangen?

Op de tafel

Controleer de tafel van het stembureau.

10. Is er een loep en verlichting aanwezig? Zorg dat de loep een lichtfunctie heeft of plaats een losse leeslamp.
11. Ligt de loep duidelijk zichtbaar op de tafel?

Bedankt voor uw bijdrage aan toegankelijke verkiezingen!

Duidelijke informatie voor alle kiezers

Stemmen is geen alledaagse bezigheid. Als stembureau lid kunt u kiezers op weg helpen met duidelijke informatie.

- Sommige kiezers hebben een zichtbare of onzichtbare beperking. Wees geduldig en begripvol. Maak contact met de kiezer. Communiqueer duidelijk en vraag of ze alle informatie begrepen hebben.
- Spreek met alle stembureauleden af wie wat doet om te zorgen voor een toegankelijk stemlokaal.